

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes aliquot

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula I. Omnis finis est bonum quid

urn:nbn:de:bsz:31-102400

per accidens est, ad gravitatem lapidis refert, tanquam ad causam per se, hoc ipso etiam illata causam per accidens ad causam per se reducis.

Disputationum Philosophicarum

OCTAVA

continens

REGULAS X.

circa doctrinam

CAUSÆ FINALIS

RESPONDENTE

publicè

JOHANNE GERWINGIO

Altenburgensi Misnico,

REGULA I.

Omnis finis est bonum quid.

I.

Significat hoc Aristoteles *I. Eth. c. I. & VII. II. Phys. c. II. & III. I. Polit. c. II. V. Metaph. c. II. & multis aliis locis.* Et pertinet huc illud vulgatum: *Nemo insensens ad malem operatur.*

II. Sed obstare videtur I. quòd quamplurimi reperiantur, quorum finis sunt voluptates *Φαύλαι & ἐπνεϊδισοι*, improbæ & probrosæ. Τὸ δὲ ἀγαθὸν ἐδέποτε ἐν Φαυλότητι ἔστι. II. *Magn. Moral. c. VI. Improbitas nunquam bonum admittit.* Sic cum avarus omnem lapidem movet, ut altius

ius

rius possessionibus locupletetur, bonum certè finem sibi propositum non habet.

III. II. Non vivere, vel non esse, appetitur & intenditur ab iis, qui manus sibi inferunt violentas. At id bonum non est, cùm nihil sit aliud, quàm privatio boni.

IV. Dicendam, malum appeti & esse finem, bifariam posse intelligi: vel ut malum sumitur, materialiter, pro re, quæ mala est; vel, ut sumitur formaliter, & quatenus est malum. Priori modo conceditur illa locutio. Appetuntur certè ea, quæ mala sunt, à multis, eorumque fines sunt. Et hoc condit argumentum §. II. neque id nostræ adversatur Regula. In posteriori enim sensu accipienda est. Quicquid finis alicujus est, non quatenus malum, finis est, sed quatenus bonum; si non ut bonum morale aut honestum, tamen ut physicè bonum, aut ut jucundum; si non ut verum bonum, tamen ut *Φαινόμενον*. Ita sanè Philosophus ipse cit. cap. II. Phys. & V. Metaphys. τὸ γὰρ ἔνεκα βέλτερον καὶ τέλος τῶν ἀλλῶν ἐστὶ εἶναι, διαφέρει δὲ μηδὲν, αὐτὸ ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ φαίνόμενον ἀγαθῶν: h. e. id, cuius gratiâ, debet esse optimū & ceterorū finis, sed nihil interest, utrum dicamus, ipsū finē esse bonū, aut videri bonū. Confer, t. 52. L. III. de animâ & t. 36. L. XII. Met. c. X. L. II. Eiusdē. I. Polit. c. I. Imprimis autē c. IV. L. II. Ethic. Sic qui captus ab hostibus redimendæ vitæ causâ patriam prœdit, finem illum appetit, & propter

pter eum
sub ratio
sicè boni
mum fla
profund
sibi hom
sunt. A
nus inju
optimu
amplissi

V. S
lum, ut
ra. II. N
videtur
malum

VI.
tūm ad
nostræ
malum
posim
contra
posim
num al
trarieta
velimu
aliquar

VII
randus
confiss

pter eum prodicionem, non sub ratione mali, sed sub ratione boni, quatenus vitam conservat. Physicè bonum est, & melius ille esse judicat per summum flagitium vitam retinere, quàm honestè profunderè. Voluptates prohibitas mancipant sibi homines per hoc, quod inhonestæ & malæ sunt. Avarus inhiat alterius opibus, non quatenus injustum id est, sed quatenus omnium rerum optimum esse arbitratur, rem familiarem habere amplissimam.

V. Sed inquis: Si nemo potest appetere malum, ut malum, I. voluntas nostra non erit libera. II. Non dabitur peccatum ex malitiâ, quia hæc videtur esse natura hujus peccati, quod quis velit malum sub ratione mali.

VI. Verùm consequentia negatur. Nam quantum ad primum membrum, libertas voluntatis nostræ non consistit in hoc, quod possumus velle malum sub ratione mali, sed quòd aliquam rem possumus velle & non velle, quæ dicitur libertas contradictionis & exercitii; quod eandem rem possumus velle & nolle, aut pluribus oblati unum alteri præferre, quæ vocatur libertas contrarietatis & quoad speciem actus, quamvis nihil velimus aut appetamus, nisi ut bonum est, aut aliquam ejus speciem habet.

VII. Quantum ad secundum, responderet Durandus II. d. XLIII. q. I. peccatum ex malitiâ nõ consistere in hoc, quod aliquis velit malum sub ratio-

ratione mali, sed in hoc, quod aliquis sciens, aliquid esse inhonestum & contra legem Dei, illud tamen velit sub ratione aliquâ jucunditatis vel utilitatis, nullâ victus perturbationis vehementiâ, absorbente judicium rationis, judicans, melius esse legem Dei transgredi, quam utilitate illâ vel voluptate privari.

II. Ad illud, quod §. III. objiciebatur, dicimus, quando quis animum habet mortem sibi consciscendi, tùm mors vel non vivere est privatio, non tantum boni, nempe vitæ, sed etiam mali alicujus, (quatenus malum aliquod, v. g. exquisitissima tormenta, quibus se destinatum esse novit morte evitat) quod majus est, vel saltem majus esse judicatur, & hoc modo induit rationem boni. Nam ut Philosophus habet *V. Eth. c. I. minus de malis bonum quodammodo esse videtur*. Et *ἡδὺ ἡγὶ τὸ κακόν, jucundum est etiam, non habere malum, I. Rhetor c. XI.* Addit autem Suarez, carentiam boni, ut vitæ, non apperi, nec esse finem nisi in virtute alicujus boni positivi, sicut ipse loquitur: quemadmodum qui magnis cruciatibus se subjectum iri intelligit, mavult non esse, quàm esse propter seipsum: Cupit enim se subtrahere tantis doloribus.

IX. Ex his non difficile est judicium ferre de sententiâ Occhami; qui *III. sent. q. XIII. ad dub. III.* non veretur scribere, voluntatem velle malum quod nec reverâ bonum sit, nec apparenter. Vis argu-

argumentum
velle id,
ut si quis
acceptam
potest ve
parenter.

X. Ub

dente Oc
existimat
intellectu
sit reverâ
Philosop
I. L. I. M.
χάριτι πρὸς
bonum est
unt. Ali
reverâ b
verbis A
ductis.

XI,

Occham
cùm id,
judicatu
apparen
vitæ, au
causâ, à
Id verè
pli mal
legi di

argumenti ejus in hoc consistit: Voluntas potest velle id, quod est malum reverâ & apparenter, ut si quis defectâ religione, quam sanctism & Deo acceptam esse credit, Dæmones sequatur. Ergo potest velle, quod nec reverâ est bonum, nec apparenter.

X. Ubi videmus, bonum apparens in antecedente Occhamo omne id dici, quod judicatur aut existimatur esse bonum, sive existimetur sic ab intellectu rectè judicante, sive aberrante, h. e. sive sit reverâ quoque bonum, sive non: quomodo Philosophus quoque sumit III. *Eth.*, c. V. & cit. I. L. I. *Polit.* ubi dicit: Ἐπειὶ δὲ οὐκ ἔστι ἀγαθὸν χάριν πᾶσι πρὸς τὸν πᾶσι; ejus gratiâ, quod bonum esse videtur vel apparet, omnes omnia faciunt. Aliàs sumitur presûs, ut opponitur ei, quod reverâ bonum est, ut quoque accipi videtur in verbis Aristotelis §. IV. ex c. III. lib. II. *Phys.* ad ductis.

XI. Jam dico, in enthymemate pro opinione Occhami proposito nullam esse consequentiam; cùm id, quod & reverâ malum est, apparet sive judicatur quoq; malum, possit simul aliâ ratione apparere & censei bonum, ut si quis servandæ vitæ, aut consequendorum magnorum honorum causâ, à vero Dei cultu ad idololatriam desciscat; Id verè malum esse, nullum est dubium. Sed & ipsi malum esse apparet. Novit enim, voluntati & legi divinæ directè adversari. Apparet autem &

bonum, quatenus videt, eo se vitam redimere, aut ad summum dignitatis gradum ascendere posse; quæ quidem ipse vero Dei cultui præfert & pro majoribus ducit bonis.

REGULA II.

Finis melior est mediis ad finem.

I. Vel quod eodem recidit, propter quod aliquid expeditur, melius est eò, quod propter ipsum expeditur. III. Top. c. I. I. Eth. c. V. I. Magn. Mor. cap. II. VII. Pol. c. I. ut fanitas medicamentis, victoria prælio, portus navigatione melior est. *οἱ χαρῆντες καὶ πρᾶξιλοι* ait, Aristoteles, honores appetunt propter virtutem, ut nimirum se ipsos probos & virtute præditos esse probent. Virtus igitur ex eorum sententiâ est melior, & per consequens summum bonum in honore ab illis constitui nequit.

II. Ratio autem Regulæ potest assignari hæc: Quicquid appetibile est, bonum est, ut passim Aristoteles, cum appetibile vel sit ratio formalis boni vel tanquam proprium *πῶς* eam sequatur. Ergo quod magis est appetibile, est magis bonum, juxta illud: *sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis*. At finis est magis appetibilis, quàm media, quia propter ipsum media appetuntur. Sed propter quod unumquodque tale est, illud magis tale est.

III. Sed objicitur I. Sunt, qui bonarum literarum studiis incumbunt, aut in bello egregiè rem gerunt, aliasve præstantissimas functiones obeunt, nullam

nullam a
aut ad sum
tè mediis

IV. II.

quus exp
gotia don
motus, m
tiores esse

V. III.

peratio, c
ratio, aut
ctione. I.
ipso hor

VI. IV.

vidant d
terram, q

VII. A

perfectio
tus, & ju
ordinari
imperfec
sum, & à
ram pos
mentem
spatans,
poris &
quod hæ
mnes be
beant p
argumes